

Aldring og helse:

En kartlegging av fire bachelorgrads- utdanninger i fysioterapi

Kariann Krohne,
sosialantropolog,
Forsker, Ph.D., Nasjonal
kompetansetjeneste
for aldring og helse,
kariann.krohne@aldrin-
goghelse.no

Denne **fagartikkelen** er fagfelle­vurdert etter Fysioterapeutens retningslinjer, og ble akseptert 26.5.2016. Ingen interessekonflikt oppgitt.

Sammendrag

- **Innledning:** Den økende andelen eldre i befolkningen vil by på utfordringer for de helse- og sosialfaglige utdanningsinstitusjonene – både kapasitet og kvalitet i utdanningstilbudene må styrkes for å møte stadig flere eldre menneskers behov for behandling, rehabilitering og institusjonsopphold. Hensikten med artikkelen er å synliggjøre hvordan tematikk knyttet til aldring og helse tematiseres og anskueliggjøres i dokumenter knyttet til et heltids studieførløp i fire fysioterapeututdanninger.
- **Hoveddel:** Artikkelen baserer seg på gjennomgang av rammeplan for fysioterapeututdanningen, studiestedenes fagplaner og studieemner. Direkte og indirekte henvisning til tematikken «aldring og helse» i disse dokumentene ble registrert. I læringsutbyttebeskrivelser på alle nivå anvendes livsløpsperspektivet gjennomgående. Artikkelen diskuterer funn fra kartleggingen med særlig vekt på begreper som «livsløp» i læringsutbyttebeskrivelser på emnenivå.
- **Avslutning:** Tematikk knyttet til aldring og helse underkommuniseres i brede og, til dels, overordnede læringsutbytteformuleringer. Det oppfordres til en sterkere tydeliggjøring av hvordan aldersgrupper, slik som eldre, vektas når livsløpsperspektivet anvendes i læringsutbyttebeskrivelser på emnenivå.
- **Nøkkelord:** Bachelorgrad i fysioterapi, læringsutbytte, eldre mennesker.

Innledning

Som følge av at stadig flere lever lengre med kroniske sykdommer og funksjonsnedsettelser, vil behovet for arbeidskraft og kompetanse i helse- og sosialsektoren øke kraftig de neste tiårene. Ved å utdanne flere og mer kompetente helse- og sosialfaglige profesjonsutøvere, kan noen behov møtes. Det er klart at de helse- og sosialfaglige bachelorutdanningene i årene fremover vil spille en viktig rolle i dette arbeidet. Allerede nå bør tema som bedre koordinering av tjenester, forebygging av sykdom og bedre ressursutnyttelse i eldreomsorgen ha en sentral plass i disse utdanningene (1, 2).

Nasjonal kompetansetjeneste for aldring

og helse har kartlagt hvordan fem helse- og sosialfaglige bachelorutdanninger, deriblant fysioterapeututdanningen, synliggjør tematikk knyttet til aldring og helse i utdanningsaktuelle dokumenter (3). Kartleggingen i sin helhet omfatter 4 fysioterapeututdanninger, 6 ergoterapeututdanninger, 12 sosionomutdanninger, 20 sykepleierutdanninger og 12 vernepleierutdanninger. I denne fagartikkelen presenteres, utdypes og diskuteres funn fra fysioterapeututdanningen.

Et heltidsstudium i fysioterapi tilbys ved fire studiesteder i Norge – ett universitet og tre høyskoler.

- Høgskolen i Bergen
- Høgskolen i Oslo og Akershus

- Høgskolen i Sør-Trøndelag (fra 1.1.2016 fusjonert med NTNU)
- UiT Norges arktiske universitet

Ifølge Samordna opptak møtte 315 studenter til studiestart ved disse fire studiestedene høsten 2015 (4).

Hensikt og spørsmål

Hensikten med denne kartleggingen er å se nærmere på hvordan aldring og helse tematiseres og synliggjøres i rammeplan, fagplaner og emner ved de fire utdanningsinstitusjonene som tilbyr en bachelorgrad i fysioterapi som fulltidsstudium. Hvordan synliggjøres og tematiseres aldring og helse i

Den betydelige og tydelige plassen tematikk knyttet til aldring og helse bør ha i kommende fysioterapeuters læringsprosess underkommuniseres.

fysioterapeututdanningen?

Kartleggingen kan bidra til å gi en viktig indikasjon på hvordan en sentral helse- og sosialfaglig bachelorutdanning allerede i dag møter morgendagens behov i eldreomsorgen.

Hoveddel

Kartleggingsprosessen

For å få et inntrykk av tematikk knyttet til aldring og helse i fysioterapiutdanningen ble følgende kilder gjennomgått:

- Rammeplan for fysioterapeututdanningen
- Studiestedenes fagplaner for 2015/2016
- Studiets emner, læringsutbytte- og emnebeskrivelser for hvert emne

De tre aktuelle kildene ble gjennomgått med en tekstanalytisk tilnærming (5), og alle forekomster av tematikk direkte eller indirekte knyttet til aldring og helse ble registrert. Med direkte tilknytning menes registrering av triggerord som «eldre», «alderdom», «aldring», «seniorer» eller institusjoner slik som «sykehjem», samt det som er kjerneområdene til Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse; «geriatri», «demens», «alderspsykiatri», «funksjonshemming og aldring» og «utviklingshemming og aldring». Indirekte tilknytning viser oftest til begreper som innbefatter aldring og helse tematikken – slik som begrepene «aldersgrupper/i alle aldre», «uansett alder» og «livsløp», «livsløpsperspektiv» og «livsfaser» o.l.

Det er noen svakheter ved denne fremgangsmåten. Registreringen av disse triggerordene fanger ikke opp arbeidsplasser hvor eldre brukere er i flertall (kommunehelsetjenesten, 1. linjetjenesten o.l.) eller diagnoser og behandlinger som kanskje er vanligere hos eldre (slag, delirium, hverdagsrehabilitering o.l.) enn yngre.

Howdan er et bachelorstudium i fysioterapi bygd opp?

Et bachelorstudium er et treårig studium på til sammen 180 studiepoeng som kvalifiserer til en bachelorgrad. Et studieår i en bachelorutdanning tilsvarer 40 uker med ca. 40-42 timers arbeidsinnsats per uke. Dette

inkluderer undervisning, praksisperioder, eksamen og selvstudium. Det gir studenten 60 studiepoeng i henhold til Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (6).

Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (6) gjelder for all høyere utdanning i Norge, og tar utgangspunkt i The European Qualifications Framework for Lifelong Learning (7). Det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket inneholder en systematisert beskrivelse av de kvalifikasjonene en student skal ha ved endt studium. Det opereres med tre sykluser; bachelorstudier er 1. syklus, mastergrad er 2. syklus og Ph.D. er 3. syklus. For hver syklus gjøres kvalifikasjonene synlig, som totalt forventet læringsutbytte definert i kunnskap (skal kunne presenteres), ferdigheter (skal kunne demonstreres) og generell kompetanse (evnen til å bruke det man har lært i aktuelle kontekster). På syklusnivå er læringsutbyttene generelle og overordnede, da de skal passe for alle utdanningene på dette nivået, uavhengig av fagområde (6).

Videre styres fysioterapeututdanningen av en rammeplan. Rammeplanen for fysioterapeututdanningen (8) skal sikre et nasjonalt likeverdig nivå for utdanningen, samt sette mål for hva utdanningen skal kvalifisere til. Rammeplanen inneholder en rekke føringer på formål, mål, innhold, organisering, vurderingsmetoder og arbeidsformer. Rammeplanen består av to deler; en felles innholdsdel og en utdanningsspesifikk innholdsdel. Felles innholdsdel legger til grunn at fysioterapeut-, ergoterapeut-, sosionom-, sykepleier- og vernepleierutdanningen m.fl. skal ha 30 studiepoeng felles – det vil si at denne delen av rammeplanen angir innhold i form av hovedemner og delemner som skal dekkes i praksis, ferdighetstrening eller teoriundervisningen ved disse studiene. Felles innhold skal skape en felles faglig plattform og sørge for et felles verdigrunnlag blant helse- og sosialutdannet personell (2). Den utdanningsspesifikke delen av rammeplanen presenterer utdanningens formål og mål, videre skisserer den en rekke føringer for utdanningens innhold, organisering og vurderingsformer.

Med bakgrunn i rammeplanen utarbei-

der alle aktuelle utdanningsinstitusjoner en egen fagplan for sitt fysioterapistudium. Alt som angår faglig innhold, praksisopplæring, organisering, arbeidsformer og vurderingsordninger, ut fra de føringer som er gitt i rammeplanen, konkretiseres i fagplanen. Fagplaner spesifiserer også studiestedets forventede læringsutbytte – de kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanser en student forventes å inneha ved fullført studium. Fagplanen gir videre en oversikt over studiets emner og disse emnenes læringsutbytte i form av kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse. Altså beskrivelser av hva studenten forventes å ha lært etter endt emne (9, 10). Læringsutbyttebeskrivelser er således læringsorienterte, og fungerer som foreskrevne intensjoner for læring (6, 10). Fagplanens overordnede læringsutbytte vil styre læringsutbyttene til de enkelte emnene som inngår i studiemodellen. Emner som inngår i fagplanen bygger som regel på hverandre, slik at studiets teoretiske og praktiske progresjon ivaretas. Hvert emne har en eller flere emneansvarlige med en særlig tilknytning til emnets fagområde. Det er emneansvarlig som utformer læringsutbyttene – disse kvalitetssikres av en instans ved høyskolen eller universitetet.

Kort sagt

- Kapasitet og kvalitet i fysioterapiutdanningen må styrkes for å møte en stadig større andel eldre menneskers særegne behov for behandling og rehabilitering.
- Fysioterapiutdanningene har en omfattende bruk av læringsutbyttebeskrivelser som fremhever livsløpsperspektivet. Livsløpsperspektivet indikerer kanskje en faglig bredde i det enkelte emnet, men fører til at eldre som sentral pasient- og brukergruppe for kommende fysioterapeuter blir usynlig i utdanningstilbudet.
- Fysioterapeututdanningene oppfordres til å utforme læringsutbyttebeskrivelser som bedre synliggjør tematikk knyttet til aldring og helse.

Et bestått studieforløp i fysioterapi og ett års turnustjeneste kvalifiserer til å søke autorisasjon som offentlig godkjent helsepersonell i henhold til Helsepersonelloven av 2.7.1999.

Rammeplan for fysioterapeututdanningen

Felles innholdsdel i rammeplanen inneholder ingen referanser til aldring og helse. Derfor har kartleggingens fokus vært rettet mot den utdanningsspesifikke delen av rammeplanen.

Rammeplan for fysioterapeututdanning (8:4-5) sier at formålet med utdanningen er å utdanne yrkesutøvere som er kvalifiserte for:

- behandelende, habiliterende og rehabiliterende virksomhet
- helsefremmende og forebyggende arbeid
- arbeid innen både offentlige og private samt nasjonale og internasjonale virksomhetsarenaer
- å arbeide med et internasjonalt perspektiv i tråd med internasjonale standarder for fysioterapeututdanningen
- å arbeide etiske fundert og klientsentrert
- å arbeide faglig oppdatert, fremtidsrettet og forskningsbasert
- å arbeide i dialog med praksisfeltet og i tråd med gjeldende lovverk

I rammeplanens beskrivelse av kompetansemål står det at uteksaminerte fysioterapeuter skal ha oppnådd kompetanse på fem områder (a-e). Hvert område beskrives bredt i rammeplanen, men det er kun beskrivelsen av kompetanseområde (a) Helse, funksjon og bevegelse som indirekte berører aldring og helse ved hjelp av begrepet «livsløp».

a) Helse, funksjon og bevegelse

«(...) Bevegelsessystemet utvikles og tilpasses gjennom livsløpet og påvirkes av patologiske prosesser og skader, og av indre og ytre forhold som virker oppbyggende og/eller nedbrytende på kroppen». (8:5)

- b) Undersøkelse, kartlegging, vurdering, behandling og andre tiltak
- c) Holdninger og etikk
- d) Fagutvikling, kvalitetsutvikling og forskning
- e) Organisatoriske rammer

Fysioterapeututdanningen skal ifølge rammeplanen omfatte 180 studiepoeng fordelt på fire hovedemner; 1. Naturvitenskapelige

emner, 2. Samfunnsvitenskapelige og humanistiske emner, 3. Bevegelseslære, 4. Helse og sykdom, vurdering og tiltak. Alle fire hovedemner har to eller flere delemner. Rammeplanen beskriver innholdet i fysioterapeututdanningen på et overordnet nivå. Tematikken aldring og helse fremkommer kun en gang. I beskrivelsen av hovedemne 1. Naturvitenskapelige emner berøres aldring og helse indirekte ved hjelp av begrepet «livsløp»:

«Studentene skal forstå og gjøre rede for normale kroppslige tilstander, reaksjoner og endringsprosesser gjennom menneskets livsløp». (8:7)

Livsløpsperspektivet verken aktualiseres eller spesifiseres videre i beskrivelsen av delemne 1A (anatomi) eller 1B (fysiologi).

Studiestedenes fagplaner

Av de fire studiestedene som er inkludert i denne studien er det kun to som synliggjør tematikk knyttet til aldring og helse i fagplanens læringsutbytte, og begge refererer kun indirekte til tematikken ved bruk av begrepene «livsfaser» og «livsløp». Høgskolen i Bergen (11) formulerer følgende læringsutbytte i form av ferdigheter som studenten skal kunne:

«(...) undersøke og behandle pasienter, i ulike livsfaser, med ulike funksjonsproblemer og smertetilstander».

Høgskolen i Oslo og Akershus (12) har følgende læringsutbytte under kunnskap. Studenten har:

«(...) inngående kunnskap om teorier, funksjonsundersøkelser samt intervensjoner knyttet til bevegelse og funksjon gjennom livsløpet innen virksomhetsområdene helsefremmende, forebyggende, behandelende, re- og habiliterende virksomhet».

Direkte referanser til aldring og helse opptrer kun sporadisk i studiestedenes fagplaner, og da kun i generelle beskrivelser av studiestedets organisering, historikk, utdanningsprofil og fysioterapeuters yrkesmuligheter (11-14). UiT Norges arktiske universitet er det eneste studiestedet som synliggjør en tydelig utdanningsprofil knyttet til aldring og helse. Det promoteres en kommunehelseprofil i fagplanen, og gjennom denne kommunehelseprofilen presiserer UiT Norges arktiske universitet at det legges vekt på fysioterapi til barn og eldre i studiet. Fagplanen konstaterer også at alle studentene skal sikres praksis der de får arbeide med eldre og barn (14). Ved Høgskolen i Oslo og

Akershus (12) nevnes sykehjem med rehabiliteringsavdeling i forbindelse med praksisstudier 2. studieår, og i beskrivelsen av studiets ferdighetstrening trekkes det frem at studenten skal trene på å undersøke og foreta bevegelsesanalyse av barn, voksne og eldre som tilbyr seg være «pasienter/brukere». Praksis med eldre trekkes også frem i beskrivelsen av 1. studieårs praksisstudier ved Høgskolen i Sør-Trøndelag (13).

Emner, læringsutbytte og emnebeskrivelser

De fire studiestedene har en studiemodell som innebærer fra 10 til 16 emner fordelt på tre år, men ingen av dem har enkeltemner hvor selve emnetittelen synliggjør et fokus på aldring og helse. Tematikk knyttet til aldring og helse blir først synlig ved gjennomgang av læringsutbytte og emnebeskrivelser (tabell 1).

Alle fire studiestedene har emner med aktuelle læringsutbytter. Til sammen 15 emner er registrert med ett eller to forventede læringsutbytter som berører tematikken eldre og helse – det er kun ett av disse emnene «Funksjonsundersøkelse og bevegelsesanalyse» ved UiT Norges arktiske universitet som anvender begrepet eldre direkte. Ordlyden i de øvrige læringsutbyttebeskrivelsene signaliserer kun et indirekte fokus på aldring og helse.

Emnebeskrivelser kan, som vist i tabell 1, gi ytterligere informasjon om innholdet i et emne. Emnet «Forebygging, behandling, rehabilitering og habilitering – spesifikke pasient- eller brukergrupper» ved Høgskolen i Oslo og Akershus oppgir i emnebeskrivelsen at fem studiepoeng av dette emnet er avsatt til geriatri. I motsetning til læringsutbyttebeskrivelser finnes det tilsynelatende ingen standard for hvordan et emne beskrives. Variasjoner i emnebeskrivelsene har hovedsakelig tre former; en punktvis fremstilling av tematikk, en utførlig beskrivelse av innholdet i emnet eller en enkel henvisning til rammeplanens aktuelle hoved- eller delemner. Når en henvisning til rammeplanens hoved- og delemner anvendes, slik som er tydelig i UiT Norges arktiske universitet sine emnebeskrivelser, synliggjøres studiepoengfordelingen i emnet, men ikke spesifikke pasient- eller aldersgrupper. Tabell 2 viser emner hvis læringsutbytte ikke signaliserer fokus på aldring og helse, men som via emnebeskrivelsen allikevel synliggjør dette fokuset.

TABELL 1 Emnebeskrivelser og læringsutbytte.

Studiested	Emne/studiepoeng (stp)	Emnebeskrivelser	Læringsutbytte
Høgskolen i Oslo og Akershus	Forebygging, behandling, rehabilitering og habilitering - spesifikke pasient- eller bruker-grupper 35 stp	(...) fremme aktivitet og deltakelse i et livsløpsperspektiv (...) geriatri (5 stp)	<ul style="list-style-type: none"> • Har bred kunnskap om menneskets utvikling og endring i et livsløpsperspektiv.
	International Public Health		Part III- Family Health <ul style="list-style-type: none"> • Reflect on the complexity of health determinants throughout the life cycle.
Høgskolen i Bergen	Felles-1 Etikk og kommunikasjon for helse- og sosialfag 0 stp		<ul style="list-style-type: none"> • Identifisere ulike aspekter ved kommunikasjon med vekt på møte mellom mennesker i ulike livsfaser, helsetilstand og funksjonsnivå.
	Anatomi 3 stp	Anatomiske endringer gjennom livsløpet	<ul style="list-style-type: none"> • Gjøre rede for anatomiske endringer gjennom livsløpet.
	Bevegelseslære 12 stp	Observasjon, registrering og beskrivelse hos ulike aldersgrupper	<ul style="list-style-type: none"> • Beskrive sentrale trekk i motorisk utvikling i et livsløpsperspektiv.
	Health promotion and preventive work 15 stp	Special focus is on physical activity as a means to promote health/ change in lifestyle across the life span, (...)	<ul style="list-style-type: none"> • (have knowledge of) health problems and risk factors in groups related to socio-cultural differences and in a lifespan perspective.
Høgskolen i Sør-Trøndelag	Fysiologi 10 stp		<ul style="list-style-type: none"> • Innsikt i normalfysiologiske prosesser, og kan relatere disse til fysisk aktivitet og inaktivitet i et livsløpsperspektiv.
	Bevegelseslære 10 stp	Motoriske utvikling i et livsløpsperspektiv	<ul style="list-style-type: none"> • Bred kunnskap om spekteret av normalvariasjoner av bevegelse og funksjon som kan forventes hos mennesker gjennom livsløpet.
	Fysioterapi klinisk arbeid 1 30 stp		<ul style="list-style-type: none"> • Benytte kunnskap om biomekaniske forhold og bevegelseskontroll i observasjon, analyse og testing av bevegelse hos mennesker i ulike aldre og situasjoner. • Beherske basale ferdigheter i kommunikasjon, instruksjon og pedagogikk, samt samhandling og samarbeid tilpasset alle aldre.
	Folkehelsearbeid 10 stp		<ul style="list-style-type: none"> • Analysere sosiale og fysiske helsedeterminanter sin betydning for menneskets helse og livskvalitet i et livsløpsperspektiv.
UiT Norges arktiske universitet	Funksjonsundersøkelse og bevegelsesanalyse 25 stp		<ul style="list-style-type: none"> • Analysere bevegelsesmønster og funksjoner hos barn, voksne og eldre, ved å observere hvordan de beveger seg. • Forklare degenerative og regenerative prosesser, og anvende teori om hvordan kropp og bevegelse reagerer på ulike påvirkninger og belastninger gjennom livssyklusen.
	Kropp og bevegelse i samfunnsperspektiv 10 stp		<ul style="list-style-type: none"> • Forklare teorier om postural kontroll i et livsløpsperspektiv.
	Sykdom og funksjonsendringer 10 stp		<ul style="list-style-type: none"> • Beskrive og vurdere funnene som gjøres i funksjonsundersøkelsen i forhold til kunnskap om de aktuelle sykdoms- og skadeprosessene, og normalfunksjon for mennesker i tilsvarende alder og sosiokulturelle kontekst.
	Klinisk undersøkelse, vurdering og tiltak i fysioterapi - B 30 stp		<ul style="list-style-type: none"> • Redegjøre for hvordan sykdom oppstår, utvikles og påvirker mennesket kroppslig på organ- og funksjonsnivå i ulike alder.
	Klinisk fordypning i fysioterapi 40 stp		<ul style="list-style-type: none"> • Integre kunnskap og erfaring i arbeid med habilitering og rehabilitering og skal kunne forholde seg til kompleksiteten de forskjellige aldersgruppene representerer.

TABELL 2 Emnebeskrivelser.

Studiested	Emne/studiepoeng (stp)	Emnebeskrivelse
Høgskolen i Oslo og Akershus	Forebygging og behandling ved muskel- og skjelettskader, sykdommer og plager 15 stp	<ul style="list-style-type: none"> Emnet omfatter fysioterapivirksomhet ved skader, sykdommer og plager i muskelskjelettsystemet hos ungdom, voksne og eldre.
Høgskolen i Bergen	Fysioterapi: undersøkelse og tiltak - teori og praksis 30 stp	<ul style="list-style-type: none"> Det fokuseres på ulike aldersgrupper og funksjonsutfordringer. Praktisk og teoretisk kunnskap som grunnlag for å kunne behandle pasienter i ulike aldre og med ulike problemer. Undersøkelse, inklusive bruk av kartleggingsverktøy knyttet til muskelskjelettproblematikk og skader/sykdommer i nervesystemet, for ulike aldersgrupper.
	Fysioterapi teori og praksis 3. Mappeeksamen 15 stp	<ul style="list-style-type: none"> Undersøke, planlegge og iverksette behandling av minst 12 pasienter (ulike diagnose- og aldersgrupper, individuelt og/i gruppe).
	Fysioterapi: undersøkelse, tiltak og evaluering - fokus på spesialisthelsetjenesten 15 stp	<ul style="list-style-type: none"> Kognitiv svikt og demens, kronisk smerte og vestibulære smerter. Livsløpsperspektivet skal løftes frem i alle områder

I fire emner fordelt på to studiesteder synliggjøres aldring og helse kun i emnebeskrivelsen. Disse emnebeskrivelsene introduserer primært emnetematikk indirekte knyttet til aldring og helse ved begrepene «livsløpsperspektiv», «ulike aldre», «ulike aldersgrupper». Begrepet «demens» anvendes én gang.

Diskusjon

Læringsutbytte har fungert som en slags rød tråd i denne kartleggingen. Begrepet læringsutbytte ble for alvor et sentralt begrep i høyere utdanning med introduksjonen av et Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning i 2009, og senere Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (6). Selv om læringsutbyttebeskrivelser ofte defineres i retning av hva studentene skal tilegne seg i løpet av læringsprosessen, så har slike beskrivelser, i praksis, nok et bruksområde: de uttrykker også et mål, en terskelverdi, på hva studentene skal ha tilegnet seg i løpet av læringsprosessen (10). Et viktig aspekt ved begge bruksområder er at læringsutbyttene skal være informative, lettste og forståelige for studenter og deres fremtidige arbeidsgivere. En potensiell arbeidsgiver skal altså også kunne lese læringsutbyttebeskrivelsene som følger et studium og dets emner for å få informasjon om studentens kompetanse gitt fullført studium ved akkurat det studiestedet.

Et viktig funn i de registrerte læringsutbyttebeskrivelsene ved fysioterapeututdanningen er at de ofte mangler henvisning til spesifikke brukergrupper. På alle fagspesifikke nivå inkludert i denne kartleggingen anvendes begrepet «livsløp» istedenfor en

konkretisering av aktuelle brukergrupper. Begrepet trekkes først frem i rammeplanen for fysioterapeututdanningen (8). Tematikk som indirekte rommer aldring og helse er registrert to ganger i rammeplanen, både i dens beskrivelser av kompetansekrav og i hovedemne 1, og begge ganger er det livsløpsperspektivet som fremmes. Aldring og helse som tematikk er videre registrert i fagplanen ved to studiesteder, og begge disse anvender livsløpsperspektivet. Gjennomgangen av emnene ved de fire studiestedene viser at alle aktuelle læringsutbyttebeskrivelser registrert i tabell 1, med kun ett unntak, anvender livsløpsperspektivet eller sammenfallende formuleringer som «livsfaser», «ulike aldersgrupper» eller «i alle aldre». Ett eksempel er emnet «Bevegelseslære» ved Høgskolen i Bergen, hvor studenten skal kunne «beskrive sentrale trekk i motorisk utvikling i et livsløpsperspektiv». Kun ett læringsutbytte er registrert med en direkte bruk av begrepet «eldre», og det er i emnet «Funksjonsundersøkelse og bevegelsesanalyse» ved UiT Norges arktiske universitet. Også her plasseres «eldre» inn i et antatt livsløp. Fokuset i læringsutbyttet er nemlig bevegelsesmønster hos barn, voksne og eldre. Livsløpsperspektivet går også igjen i de registrerte emnebeskrivelsene i tabell 1 og tabell 2.

Hva innebærer denne bruken av livsløpsperspektivet? Først og fremst signaliserer perspektivet en tilsynelatende faglig og tematisk bredde og helhet i utdanningen, studiet og emnet. Alle livets faser fra foster til død er inkludert og fremstår som like viktige. Baksiden ved en gjennomgående bruk av dette breddeperspektivet er at føringene som legges i rammeplanen og fag-

planene ikke konkretiseres og spesifiseres nærmere på emnenivå. Dette kan nok til en viss grad kobles til det faktum at fysioterapeututdanningen tilbyr store emner med mange studiepoeng. Store emner synes å anvende bredere læringsutbyttebeskrivelser. Dessverre fører dette til at den betydelige og tydelige plassen tematikk knyttet til aldring og helse bør ha i kommende fysioterapeuters læringsprosess underkommuniseres. Videre åpner også livsløpsperspektivet i læringsutbyttebeskrivelser på emnenivå opp for at vektingen av de forskjellige fasene i et livsløp kan styres av emneansvarlig og lokale fagressurser. Kun ved Høgskolen i Oslo og Akershus er en konkret vekting av aldring og helse tematikken tydelig i emnebeskrivelsen. Her opplyses det i emnet «Forebygging, behandling, rehabilitering og habilitering – spesifikke pasient- eller brukergrupper» at fem av emnets 35 studiepoeng skal omfatte geriatri. I de øvrige registrerte emnebeskrivelsene er det gitt påfallende lite informasjon om aldring og helse som emnetematikk, dette med unntak av at demens trekkes frem i «Fysioterapi: undersøkelse, tiltak og evaluering – fokus på spesialisthelsetjenesten» ved Høgskolen i Bergen. Emnebeskrivelser skal blant annet angi mål for og innhold i emnet (6), men i kartleggingens registrerte emnebeskrivelser repeteres, heller enn konkretiseres, livsløpsperspektivet. Dersom aldring og helse faktisk er del av livsløpet og emnets fokus burde dette synliggjøres i emnebeskrivelsen.

Avslutning

Denne kartleggingen forteller ikke noe om hva studentene ved de forskjellige studieste-

dene faktisk lærer, men den forteller oss noe om hvordan føringer gitt i rammeplanen konkretiseres i utdanningsinstitusjonenes fagplaner og studieemner, samt hvordan tematikk knyttet til aldring og helse synliggjøres for studenter og deres arbeidsgivere.

Det kan se ut som aldring og helse som tematikk i fysioterapiutdanningen forsvinner i brede læringsutbyttebeskrivelser som fremmer et livsløpsperspektiv. Særlig på emnenivå er dette fremtredende. Studiestedene oppfordres derfor til å tydeliggjøre hvordan gitte pasient- og aldersgrupper, slik som eldre, vektas når livsløpsperspektivet anvendes i læringsutbyttebeskrivelser på emnenivå. En annen måte å fremheve eldre som en sentral pasientgruppe for kommende fysioterapeuter er å revurdere bruken av slike brede læringsutbytteformuleringer, og heller utforme læringsutbyttebeskrivelser som synliggjør emnets faktiske innhold og tema for studenter, yrkesliv og samfunnsliv.

Referanser

- Alle fagplaner ble lastet fra studiestedets hjemmeside høsten 2015.
1. Kunnskapsdepartementet. Meld. St. nr. 13 (2011-2012). Utdanning for velferd - Samspill i praksis. Oslo: Kunnskapsdepartementet; 2011.
 2. Helse- og omsorgsdepartementet. St.meld. nr. 47. Samhandlingsreformen: rett behandling - på rett sted - til rett tid. Oslo: Helse- og sosialdepartementet; 2008.

3. Krohne K. En kartlegging av aldring og helse i fem helse- og sosialfaglige bachelorutdanninger. Tønsberg: Forlaget Aldring og helse; 2016.
4. Møtt ved studiestart 2015 [press release]. Oslo: Samorda opptak 2015.
5. Bratberg Ø. Tekstanalyse for samfunnsvitere. Oslo: Cappelen Dam Akademisk; 2014.
6. Kunnskapsdepartementet. Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring. Oslo: Kunnskapsdepartementet; 2011.
7. European Commission. The European qualifications framework for lifelong learning (EQF). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities; 2008.
8. Utdannings- og forskningsdepartementet. Rammeplan for fysioterapeututdanning. Oslo: Utdannings- og forskningsdepartementet; 2004.
9. Haakstad J. Læringsutbytte: Begreps anvendelighet i kvalitetsvurdering av høyere utdanning. Uniped. 2011;34(4):72-81.
10. Aamodt PO, Prøitz TS, Hovdhaugen E, Stensaker B. Læringsutbytte i høyere utdanning. En drøfting av definisjoner, utviklingstrekk og måleproblemer. NIFU STEP. Oslo: NIFU STEP Studier av innovasjon, forskning og utdanning; 2007.
11. Høgskolen i Bergen. Avdeling for helse- og sosialfag. Studieplan for fysioterapi. www.hib.no: Høgskolen i Bergen; 2015.
12. Høgskolen i Oslo og Akershus. Fakultet for helsefag. Programplan for bachelorstudiet i fysioterapi - studieretning fysioterapi. www.hioa.no: Høgskolen i Oslo og Akershus; 2015.
13. Høgskolen i Sør-Trøndelag. Fakultet for helse og sosialvitenskap. Bachelor i fysioterapi 2015H. www.hist.no: Høgskolen i Sør-Trøndelag; 2015.
14. UiT Norges arktiske universitet. Det helsevitenskapelige fakultet. Bachelor i fysioterapi. Fagplan. www.uit.no: Universitetet i Tromsø; 2015.

Title: Ageing and health in physiotherapy education - a survey of four bachelor's degree programs in physiotherapy Abstract

- **Introduction:** The increasing proportion of elderly in the population present challenges for Norwegian health- and social education institutions - both in terms of capacity and quality these educational services must be strengthened to meet older people's need for treatment, rehabilitation and residential care. The purpose of this article is to draw attention to how topics associated with ageing and health are presented in documents relevant to four fulltime bachelor's degree programs in physiotherapy.
- **Main section:** The article is based on a review of the framework plan for the bachelor's degree in physiotherapy, four bachelor's degree programs and these programs' local courses. Direct and indirect references to aging and health related aspects in these documents were registered. In registered learning outcome descriptors at all levels a lifespan perspective is visible. This article discusses the findings of the survey with particular emphasis on the concept of «lifespan» in learning outcome descriptors.
- **Summing up:** Themes related to aging and health is undercommunicated in broad learning outcome descriptors. A better clarification of how age groups, such as the elderly, are weighted in when a lifecycle perspective is used in learning outcomes descriptions, especially at a course level, is encouraged.
- **Keywords:** Bachelor's program in physiotherapy, learning outcome descriptors, older people.

HjelpemiddelMess_{ØST}

Norges Handikapforbund

Besøk Hjelpemiddelmess_{Øst} 2016!

Mandag 17. oktober (12-19)

Tirsdag 18. oktober (11-16)

Vi har med oss leverandører fra hele hjelpemiddelområdet. Enten du i din jobb trenger hjelpemidler for løfting av pasienter, er på jakt etter terrenggående kjøretøy for rullestolbrukere eller trenger hjelpemidler innenfor kommunikasjon og kognisjon har vi noe for deg!

Norges Varemesse i Lillestrøm • Fri entre
• Spennende fagprogram

Norges
Handikapforbund

oslo.nhf.no

Hjelpemiddelmess_{Øst} 2016

<http://fysioterapeuten.no/Fag-og-vitenskap>